

CONSECINȚELE VICTIMIZĂRII FEMEII ȘI STABILIREA UNOR MĂSURI DE COMBATERE ȘI PREVENIRE A PROCESULUI DE VICTIMIZARE

Daniela ȘTIRBU

Master în drept, audient al Institutului Național al Justiției,

Chișinău, Republica Moldova

e-mail: stirbudaniela95@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0001-6209-3175>

În Republica Moldova, majoritatea femeilor, în special cele din mediul rural, au statutul de victime, astfel fiind agreate, supuse violenței din partea soțului sau a partenerului, însă prea puține din ele sunt conștiente că această violență reprezintă o infracțiune și, bineînțeles, aceste femei nu cunosc de unde să ceară ajutor. Femeia este una din ființe care face parte din categoriile de victime, având un nivel înalt de vulnerabilitate victimală. Victimele dispun de dreptul de a fi tratate și să li se respecte demnitatea. Ele dispun de dreptul fundamental la acces în instanțele de judecată pentru a-și apăra onoarea și a repara prejudiciul cauzat în baza prevederilor legale. Pentru prevenirea acestui fenomen, este necesar de a percepe complexitatea acestuia, cauzele care provoacă victimizarea, pentru a elucida mijloacele de combatere a victimizării. În vederea combaterii fenomenului victimizării care are o influență negativă asupra societății, un rol activ și important îi revine procesului prevenirii.

Cuvinte-cheie: abuz, agresor, victimă, consiliere, ajutor, victimizare, prevenirea victimizării.

THE CONSEQUENCES OF VICTIMIZATION OF WOMEN AND THE ESTABLISHMENT OF MEASURES TO COMBAT AND PREVENT THE VICTIMIZATION PROCESS

In the Republic of Moldova, most women, especially in rural areas, have the status of victims, thus having been assaulted and subjected to violence by their husbands or partners, and too few of them are aware that this violence is a crime and of course, these women do not know where to turn for help. A woman is a human being who belongs to the categories of victims with a high level of victim vulnerability. Victims have the right to be treated and respected with dignity. They have the fundamental right of access to the courts in order to defend their honor and to repair the caused damage under the legal provisions. To prevent this phenomenon, it is necessary to realize the complexity of this phenomenon, the reasons that cause victimization, to find out the means of combating victimization. In the fight against the phenomenon of victimization, which has a negative impact on the society, the prevention process plays an active and important part.

Keywords: abuse, aggressor, victim, counseling, help, victimization, prevention of victimization.

LES CONSÉQUENCES DE LA VICTIMISATION DES FEMMES ET LA MISE EN PLACE DE MESURES POUR COMBATTRE ET PRÉVENIR LE PROCESUS DE VICTIMISATION

En République de Moldova, la plupart des femmes, surtout dans les zones rurales, ont le statut de victimes, étant ainsi agressées, soumises à des violences de leurs maris ou partenaires, mais trop peu d'entre elles sont conscientes que cette violence est un crime et bien sûr, que ces femmes ne savent pas où demander de l'aide. La femme est l'un des êtres qui appartiennent aux catégories de victimes, ayant un niveau élevé de vulnérabilité de victime. Les victimes ont le droit d'être

corectement traitées et de respecter leur dignité. Elles ont le droit fondamental d'accéder aux tribunaux pour défendre leur honneur et réparer les dommages causés en vertu des dispositions légales. Pour prévenir ce phénomène, il faut percevoir la complexité de ce phénomène, les causes qui provoquent la victimisation, afin d'élucider les moyens de lutter contre la victimisation. Afin de lutter contre le phénomène de victimisation qui a une influence négative sur la société, un rôle actif et important appartient au processus de prévention.

Mots-clés : maltraitance, agresseur, victime, conseils, aide, victimisation, prévention de la victimisation.

ПОСЛЕДСТВИЯ ВИКТИМИЗАЦИИ ЖЕНЩИН И ПРИНЯТИЕ МЕР ПО БОРЬБЕ И ПРЕДОТВРАЩЕНИЮ ДАННОГО ЯВЛЕНИЯ

В Республике Молдова большинство женщин, особенно в сельской местности, имеют статус жертв, подвергаясь насилию со стороны супруга или партнера, но немногие из них осознают, что это насилие является преступлением и, конечно же, эти женщины не знают, куда обратиться за помощью. Женщина является существом, принадлежащим к категории жертв с высоким уровнем уязвимости. Жертвы имеют право на гуманное обращение и на уважение их достоинства. Они обладают фундаментальным правом на доступ в суд для защиты своей чести и возмещения причиненного ущерба в соответствии с положениями закона. Чтобы предупредить данное явление, необходимо осознать его сложность, причины, вызывающие виктимизацию для выявления средств борьбы с этим феноменом. В борьбе с виктимизацией, которая оказывает негативное влияние на общество, активная и важная роль принадлежит процессу предупреждения.

Ключевые слова: насилие, агрессор, жертва, консультирование, помощь, виктимизация, предупреждение виктимизации.

Introducere

Una din cele mai de preț valori universale este ființa umană, viața omului. Astfel, printre cele mai grave probleme la nivel național este nivelul ridicat de violență, și anume victimizarea femeii. *Actualitatea temei* se atestă și prin faptul că femeia este ființa umană care este supusă cel mai des victimizării, deoarece violența împotriva femeilor este un fenomen, întâlnit atât la nivel mondial, cât și în Republica Moldova.

Fenomenul de victimizare a femeii este determinat de factorul abuziv de alcool, gelozia și infidelitatea. În cele mai multe cazuri femeile sunt victimizate de către membrii de familie.

Cazurile de violență asupra femeii devin un fenomen latent datorită faptului că persistă caracterul închis al conflictelor parvenite în viața familială, care se produc în limitele unui teritoriu concret și bine determinat, și nu în ultimul rând sunt întâlnite cazuri în care o persoană să fie lovită sau ucisă în propria

sa familie, femeia este victima și a altor infracțiuni, cel mai des întâlnit fiind violul. Aceste forme de violență cauzează victimelor daune și suferințe fizice atât morale cât și material. Făcând o distincție dintre victimele de sex masculin care, datorită percepției de conservare, încearcă să evite, să combată efectele agresiunii practicând la rândul lor o agresiune, victimele de sex feminin, sunt stăpânite de sentimentul de frică, rezultate din amenințările din partea masculină și agresiunea, suferință care determină, de regulă, acceptarea efectului victimal. Astfel, victimizarea femeii este o problemă destul de abordată, deoarece dintre cele mai dese victime le putem întâlni anume femeile, care sunt supuse actului de viol, maltratării, tâlhăriei, traficului de ființe umane, etc.

Femeile sunt supuse victimizării datorită faptului că dispun de trăsături care favorizează actul criminal, drept exemplu ne pot servi trăsăturile fine ale femeii, sensibilitatea și forța fizică limitată. Reacția societății asupra victimizării este una diferită, sunt foarte multe opinii că anume femeia are o anumită vinovăție în

statutul său de victimizare, deoarece prin comportamentul său poate conduce făptașul la comiterea faptei criminale, sau chiar comportamentul său activ duce la favorizarea infracțiunii. Dar indiferent de gradul de vinovăție al victimei, infractorul trebuie să fie supus răspunderii și pedepsei penale.

Prin urmare, afirm că victimizarea femeii este una din cele mai stringente probleme, care necesită acordarea unei atenții mai sporite și intervenirea cu soluții în vederea prevenirii și combaterii fenomenului victimizării femeii și nu în ultimul rând, stopării violenței în familie.

Acest fenomen este răspândit pe întreg teritoriul Republicii Moldova, cu consecințe negative față de întreaga societate, consecințe grave asupra stării de sănătate a femeilor, care sunt victimizate.

Acțiunile de violență afectează negativ integritatea fizică, psihică, morală a persoanei, constituind o încălcare a vieții, siguranței, libertății individuale, astfel fiind încălcate drepturile fundamentale ale omului.

Fenomenul victimizării femeii prin prisma prevederilor Legii nr. 45-XVI din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie

Victimizarea este o noțiune largă care constituie procesul și rezultatul în care are loc transformarea personalității în victimă a infracțiunii. Victimizarea este acea formă de discriminare care se regăsește în diverse împrejurări sociale, cum ar fi familie, loc de muncă și altele. În viziunea lui Frank, victimizarea este procesul de a deveni o victimă, indiferent de faptul dacă este un caz unic sau un caz în masă. Unii consideră că conceptul de victimizare s-ar încadra ca o formă de discriminare. Diferența dintre agresivitate și violență este una de grad, violența implicând acte agresive extreme și excesive trimite la ideea de putere, de dominație, de utilizare a superiorității fizice asupra altuia [1, p. 189].

Prin victimizarea femeii se subînțelege împiedicarea femeii de a-și exercita în mod liber drepturile și libertățile fundamentale, astfel ea fiind controlată de agresor.

Pentru criminologi violența reprezintă o formă de manifestare a criminalității, o atitudine antisocială care solicită aplicarea unor pedepse, orice devianță născându-se din transgresarea unei norme, din depășirea limitelor acesteia [2, p. 22].

Victimizarea este procesul prin care are loc transformarea persoanei în victima infracțiunii. Studierea multilaterală a criminalității implică stabilirea gradului de afectare a societății de victimizare. În literatura de specialitate și din practica națională și internațională ca cea mai des întâlnită formă de victimizare a femeii este violul care își găsește un loc aparte foarte important în societate. De cele mai dese cazuri violul este însoțit și de acțiuni manifestate cu cruzime sau în cel mai rău caz duce la moartea victimei. Femeia-victimă este stăpânită de sentimentul de frică, de izolare și neîncredere în sine. Femeile sunt victimizate prin orice formă de agresiune, fie fizică fie morală, economică, însă în cele mai multe cazuri este supusă infracțiunilor sexuale. Dacă vorbim de impactul asupra victimei, pe care aceasta-l suportă în momentul și după petrecerea episodului violent, poate fi devastator, în funcție de următoarele caracteristici ale victimei: psihice; cognitive; emoționale; contextuale [3, p. 128].

Multe femei sunt victime ale violenței din partea bărbaților, partenerilor sau foștilor soți. Societatea a ajuns să privească victimizarea femeilor ca ceva firesc. Violența continuă deoarece în cazul în care suntem martori nu reacționăm pentru a ajuta victimele.

Cu referire la adoptarea Legii nr. 45-XVI cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (în continuare Legea nr. 45-XVI), este o novație destul de benefică și importantă al statului de drept privind combaterea și consilierea fenomenului violent în Republica Moldova.

Prevederile acestei legi stabilesc detaliat competența și atribuțiile de bază a serviciilor sau centrelor, după caz, care au menirea de a întreprinde toate măsurile privind reabilitarea victimelor și agresorilor în vederea soluționării cazurilor de violență, precum și protecția victimelor de atentatele criminale. Datorită Legii nr.45-XVI, au fost incluse careva modificări în legea penală și procesual penală, Codul familiei și Codului civil, și nu în ultimul rând și legea cu privire la activitatea și statutul polițistului. Prin intermediul acestei legi statul și-a asumat rolul de a interveni prompt și în mod urgent, de a contracara acțiunile violente îndreptate asupra femeii și familiei, totodată a instituit organe abilitate cu atribuții certe de a oferi răspuns la soluționarea conflictelor violente. Dispozițiile normelor juridice din cadrul Legii nr.45-XVI menționează subiecți ai violenței în familie, care sunt victima și agresorul.

Aceștea pot fi atât cetățeni ai Republicii Moldova cât și cetățeni străini. Potrivit prevederilor acestei legi, violența în familie reprezintă actele de violență fizică, sexuală, psihologică, spirituală sau economică, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare a altei persoane, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, comise de către un membru de familie în privința altui membru al aceleiași familii, prin care s-a cauzat victimei prejudiciu material sau moral.

Subiecți ai violenței în familie pot fi: a) persoanele care se află în condiții de conlocuire – în această categorie se include persoanele căsătorite, persoane care sunt divorțate, concubinajul, tutela, curatela, rudele apropiate, soții rudelor, și alte persoane care sunt întreținute de către acestea; b) a doua categorie include persoane care locuiesc separat – adică cele căsătorite, copiii lor, precum și cei adoptați, copii care sunt înafara căsătoriei, cei aflați sub tutelă, curatelă, sau alte persoane aflate la întreținerea acestora.

Orice act de violență îndreptat împotriva femeii este o atentare la demnitatea persoanei. Potrivit statisticii, formele violenței în familie, cu care se con-

fruntă femeile, sunt multiple, circa 60% dintre acestea pe parcursul vieții s-au confruntat cu violența psihologică, 55% cu forme ale violenței psihologice orientate spre izolare socială, iar fiecare a zecea femeie cel puțin o dată a suferit din cauza violenței economice.

De asemenea, circa 40% dintre femei au fost supuse cel puțin o dată violenței fizice, iar circa 19% dintre acestea - violenței sexuale [4].

Femeile de cele mai dese ori au statut de victime ale violenței în familie, deoarece este o poziție de inegalitate dintre două puteri. Implementarea acestei legi este un pas spre stop violență, ceea ce a instituit responsabilități și atribuții organelor de combatere și supraveghere a actelor de violență. Scopul propus de această lege este de a reduce formele de violență și de a asigura protecția victimei, totodată prin prevederile dictate de normele acestei legi a legiferat drepturile victimei. Prevederile acestei legi asigură asistența victimei din partea statului.

Pe lângă aceste prevederi, Republica Moldova a lărgit spectrul legislativ, fiind adoptate și altele, cum ar fi: Legea cu privire la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane nr. 241-XVI din 20 octombrie 2005, care garantează asistența juridică gratuită victimelor, inclusiv femeilor care sunt exploatate sexual. Dispozițiile normelor juridice din cadrul Legii nr.45-XVI, asigură suport juridic atât persoanelor care locuiesc împreună, conlocuirii cât și persoanelor care locuiesc separat. Prin noțiunea de conlocuire cuprinde cercul de persoane care sunt căsătorite, raporturile juridice care sunt legate prin tutelă, curatelă, cât și persoanele care se află în concubinaj.

Persoanele care se află în relații separate cum ar fi: persoane care sunt căsătorite dar locuiesc separat, persoane divorțate, copii aflați sub tutelă. Legea sus menționată acordă anumite servicii de supraveghere, de asigurare juridică și protecția drepturilor acestora victimelor care sunt supuse violenței în familie, de cele mai dese cazuri femeia.

Potrivit reglementărilor juridice a acestei legi, victima este în drept:

- să fie informată despre organele abilitate de combaterea și prevenirea violenței, precum și atribuțiile acestora;

- să cunoască despre serviciile de la care poate cere ajutor;

- despre modul de depunere a plângerii și etapele care urmează după aceasta;

- măsurile și condițiile pentru a avea acces la consiliere juridică;

- despre modalitatea de a obține ordonanță de protecție.

Legea indicată nu prevede dacă serviciile acordate sunt gratuite sau contra plată, sau dacă aceste servicii sunt divizate în generale sau speciale.

Însă organele de stat sunt într-o strânsă colaborare cu organizațiile non-guvernamentale. Prevederile acestei legi vin să se ocupe cu sprijinirea și siguranța familiei, deoarece prevenirea acestui flagel este de o importanță majoră, dar fiind faptul că violența în familie afectează sănătatea publică. Astfel, este foarte necesar de a soluționa cât mai rapid prevenirea acestor acte violente, de a aplica măsurile de protecție, de a emite ordonanța de protecție.

Victimizarea femeii este o problemă agravată cu care se ciocnește societatea, deoarece datorită atentatului criminal se încalcă drepturile fundamentale ale omului.

Aceste încălcări grave cauzează femeilor daune considerabile și irecuperabile, astfel fiind un obstacol în exercitarea pe deplin a drepturilor consfințite de lege.

Nu în ultimul rând, este obiectiv de a atrage o atenție cât mai sporită asupra violenței față de femeie, consecințele violenței asupra familiei și sănătății femeii.

La rândul său, Republica Moldova trebuie să întrunească și să îndeplinească condițiile unui stat de drept și democratic, ca să asigure respectarea pe

deplin a drepturilor victimelor violenței în familie. Siguranța victimei se asigură prin exercitarea echitabilă a actului de justiție.

Făcând o analiză din practica judiciară, multe dintre femeii care au avut statut de victimă, nu au cunoscut despre obținerea ordonanței de protecție, astfel fiind supusă actului de violență mulți ani. Este necesar ca victimele violenței în familie să cunoască despre prevederile acestei legi și de organele competente care sunt învestite cu atribuții, de a asigura protecția victimei.

Este oportun ca victimele, să fie înștiințate despre drepturile sale și procedura de apelare la organele de drept pentru a solicita protecție juridică. Astfel, ordonanța de protecție, este prevăzută și ea ca o măsură de ocrotire a vieții și sănătății victimei violenței în familie, cât și o măsură care pune careva restricții agresorului, limitându-i de careva drepturi.

Potrivit exigențelor Legii nr.45, violență în familie reprezintă orice acțiune sau inacțiune intenționată, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare a altei persoane, manifestată fizic sau verbal de un membru de familie contra altor membri ai aceleiași familii, inclusiv copii, precum și contra proprietății comune sau proprietății personale a victimei.

Dispozițiile acestei legi reglementează următoarele tipuri de violență: violența fizică, psihologică, sexuală, economică și spirituală. Violența în familie reprezintă amenințarea, făcută în trecut sau în prezent, de către un membru al familiei, cu cauzarea unui prejudiciu de ordin material, fizic sau psihologic. Rezoluția nr. 48/104 din 20.12.1993 a Adunării Generale ONU, în art. 2 se menționează faptul că „*violența asupra femeii include violența fizică, violența sexuală și psihologică, care au loc în cadrul familiei, abuzul sexual al copiilor și altele*”. Conferința din 1995 de la Beijing definește violența femeii ca orice act de violență fundamentat care are ca consecință suferință fizică, psihică, inclusiv amenințări cu asemenea acte. [5].

Potrivit acestei legi, Codul penal al Republicii Moldova prevede ca infracțiune violența în familie fiind reglementată de dispozițiile penale consfințite în art.201¹ CP.

Dat fiind faptul, că multe victime fie nu cunosc unde să se adreseze după ajutor, fie ca multe dintre victime rabdă acțiunile violente deoarece, trăiesc cu gândul că „, dacă mă bate mă iubește,,. Astfel, legiuitorul venind în apărarea victimei a inclus în legea penală această componentă de infracțiune, și plângerea victimei, deoarece datorită fricii față de agresor, victimele nu își apără drepturile sale. În conformitate cu prevederile legii sus menționate, organele cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt:

- autoritățile administrației publice centrale de specialitate: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției;

- autoritățile administrației publice locale de specialitate: secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei; direcțiile generale de educație; organele ocrotirii sănătății; organele afacerilor interne;

- comisiile pentru probleme sociale de pe lângă autoritățile administrației publice locale;

- centrele/serviciile de reabilitare a victimelor și agresorilor;

- alte organizații cu activități specializate în domeniu. Victimei violenței în familie i se asigură și se garantează drepturile și interesele sale legitime.

Securitatea victimei este o problemă de o importanță majoră. Victima trebuie să fie protejată de oricare act violent, intimidare sau acte de răzbunare, astfel trebuie să-i fie asigurat pe deplin accesul liber la justiție. Riscul de victimizare trebuie să fie înlăturat într-un mod respectuos, încât victima să dispună de încredere în organele competente.

Organele competente trebuie să prevadă care este riscul victimizării, și care sunt procedurile pentru

înlăturarea acestor fenomene. Siguranța victimei și protecția vieții private este un impact pozitiv ce ține de înlăturarea fenomenului victimizării. Legea nr.45 stabilește organele abilitate cu activități de prevenire și de combatere a violenței în familie. Codul Familiei al Republicii Moldova în art.5 prevede „că toate persoanele căsătorite au drepturi egale în relații familiale,,.

Realizarea acestor drepturi nu trebuie să afecteze cumva drepturile, libertățile și interesele legitime a membrilor familiei.

Concluzii

Victimizarea femeii este un fenomen întâlnit atât la nivel național cât și internațional, determinând reacții diverse de la un mediu social la altul. Familia este temelia importantă de formare a societății, prin funcțiile sale familia contribuie la întărirea societății. Codul Familiei în prevederile art.2 alin.(1) stipulează că familia și relațiile familiale sunt ocrotite de stat. [6].

De aceea orice problemă parvenită în familie este în atribuția statului de a interveni și a combate orice formă de discriminare și violență, dar nu ezităm și faptul că membrii societății urmează să se implice activ în vederea prevenirii fenomenului victimizării.

Victimizarea femeii poate avea consecințe nu doar de ordin material, fizic și psihologic, dar pot avea repercusiuni și de alt ordin. Drept urmare, violența poate fi transmisă de la o generație la alta. Analiza și generalizarea materialului expus în prezenta investigație științifică permite de a formula următoarele recomandări pentru a reduce nivelul de victimizare a femeii.

Este necesar de a fi implementate cât mai multe centre specializate în vederea reabilitării victimei, unde acestea pot obține consultații juridice, consiliere psihologică, adăpost pe o perioadă determinată. Este necesar ca victimele să poată să se angajeze undeva la lucru pentru a nu depinde financiar de agre-

sor, deoarece acesta ar fi un temei de a se debarasa de locul agresiv.

Publicului trebuie de adus la cunoștință măsurile de prevenire a victimizării, soluțiile în cazul în care se ciocnesc cu asemenea situații de criză. Cadrul legislativ trebuie să fie perfecționat cu modalități de acționare promptă în cazuri de violență în familie.

Respectarea drepturilor omului este o condiție primordială a unui stat de drept.

În acest temei, legislația Republicii Moldova reglementează drepturile omului în conformitate cu prevederile internaționale. Victima infracțiunii dispune de un spectru larg de drepturi în vederea apărării intereselor sale lezate prin infracțiune. Din analiza legislației în vigoare s-a constatat că victima dispune de dreptul la protecție și compensare, precum și dreptul de a depune o cerere privind aplicarea măsurilor de protecție. În acest context, legislația Republicii Moldova prevede toate posibilitățile legale în vederea asigurării securității victimei. Practica Republicii Moldova ne-a demonstrat că au fost cazuri că victimele sau părțile vătămate nefiind protejate, având sentimentul de frică sau de nesiguranță că vor fi din nou amenințate sau victimizate, fie au refuzat la poziția anterioară, au schimbat locul de trai, sau au părăsit hotarele țării. În acest sens legea permite aplicarea măsurilor de protecție a victimei, a părții vătămate în vederea asigurării siguranței. Scopul măsurilor de protecție este de a crea victimei certitudinea că statul are menirea de a proteja victima.

Practica a demonstrat că cele mai multe femei sunt victimizate prin comiterea infracțiunilor de viol, trafic de ființe umane și proxenitism. Aceste categorii de infracțiuni sunt supuse femeile sau fetele care fac parte dintr-o pătură vulnerabilă a societății, care nu au un loc permanent de trai, sunt în căutarea unui loc de muncă ș.a. Statul trebuie să acorde o atenție sporită situației economice din țară, deoarece una din princi-

palele cauze de violență în familie, care la rândul său duce la victimizarea femeii, este sărăcia. Victimizarea femeii se datorează inegalității dintre sexe.

Nu trebuie de uitat și de agresor, ar fi necesar crearea centrelor de educație pentru agresori, și cel puțin să dispună de un adăpost temporar. În practica judiciară am întâlnit cazuri în care agresorul nu a executat ordonanța de protecție sau a încălcat condițiile stabilite de către aceasta, deoarece agresorul a menționat că s-a întors la domiciliu deoarece nu are un alt loc de trai.

Republica Moldova este un stat de drept, democratic în care demnitatea omului, drepturile și libertățile acestuia sunt valori supreme și garantate de către stat.

Combaterea fenomenului victimizării rămâne în sarcina organelor de poliție.

Abuzul de alcool, sărăcia, nivelul scăzut al valorilor morale sunt considerați principalii factori care duc spre criminalitate.

Referințe bibliografice

1. VOZIAN, R. Noțiunea, esența și caracteristicile definitorii ale conceptului de violență în familie, Chișinău, 2010.
2. ROTARIU, N., ROTARIU, I., *Violența domestică în dreptul penal român, Princeps Edit*” Iași, 2005, [cit.01.11.2021]. ISBN: 973-7730-33-X. Disponibil: <http://catalog.bnrm.md/>.
3. BONEA, G.V. *Violența asupra femeii în familie*, București 2011, [accesat - 01.11.2021]. ISBN:978-606-727-134-8. Disponibil: [http://academia.edu /](http://academia.edu/).
4. VREMIȘ, M. *Profilul femeilor victime ale violenței*, Chișinău 2016, [accesat - 03.11.2021]. ISBN: 978-9975-53-652-3, [364.262+316.346.2] -055.2(478)(083.41) V98 Disponibil: www.statistica.gov.md.
5. <https://egalitatedegen.md/> [accesat - 03.11.2021].
6. Codul familiei al RM din 2000 Monitorul Oficial al R.Moldova nr.47-48 din 26.04.2001.